

УДК 81'255.4=133.1=161.2:81'42'276.12
DOI <https://doi.org/10.32782/folium/2023.3.3>

ФРАНЦУЗЬКІ ОЦІННО-РОЗМОВНІ ЗАСОБИ ПЕРСОНАЖНОГО МОВЛЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Андрій Білас

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри французької філології*

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID ID: 0000-0003-4359-1149

Scopus Author ID: 57209879534

Web of Science ResearcherID: J-5969-2018

andriy.bilas@pnu.edu.ua

Ключові слова: аксіологема,
перекладацькі заміни,
знижені розмовні одиниці,
адекватність перекладу,
пейоратив, конотація, оцінне
функціонування.

У статті розглядаються питання оцінного функціонування французьких розмовних одиниць у мовленні персонажа та їх відтворення у перекладному просторі. Увагу зосереджено на висвітленні проблематики збереження оцінного заряду розмовного компонента французького художнього тексту засобами української мови. Встановлено, що перекладацькі заміни, які нейтралізують оцінне маркування розмовних елементів в українському перекладі роману А. Мартен-Люган «Щасливі люди читають книжки і п'ють каву» не є лексично домінантними. Чинником, що сприяє такій ситуації на лексичному рівні, є прогресуюча розмовна мова українських перекладів французької прози зі значним насиченням просторозмовної лексики. Оцінюється внесок конкретного перекладача в розширення діапазону прийомів перекладу для збереження усного-розмовного характеру вихідних текстів, наповнених ненормативними лексичними елементами з оцінним зарядом. Явний пейоративний характер оригінальних коловіалізмів вимагає від перекладача добору адекватного відповідника для відтворення яскравого оцінного відтінку ознаки предмета чи явища, особливо якщо він доповнює надзвичайно емоційне спілкування героїв у художньому тексті. Доведено переважання негативної оцінки у семантиці французьких розмовних аксіологем та їх українських перекладацьких відповідників, але є й позитивне конотативне навантаження розмовних словоформ як в оригіналі, так і в перекладі. З'ясовано, що перевага аксіологічного конотативного аспекту над сигніфікативним у семантиці французької розмовної мови створює перед перекладачем дилему: застосувати в перекладі прийоми стандартизації оригінальних оцінних розмовних одиниць чи підібрати функціонально адекватні аксіологічні засоби в багатих ресурсах української розмовної мови. Визначено ймовірний набір перекладацьких способів і прийомів зі збереження оцінного компонента семантики французьких розмовних одиниць в українському перекладі. Окреслено перспективи розробки методики перекладу розмовних елементів різнореєстрового характеру у франко-українському міжмовному просторі.

FRENCH COLLOQUIAL MEANS EXPRESSING EVALUATION IN CHARACTER SPEECH IN UKRAINIAN TRANSLATION

Andriy Bilas

*PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

Key words: *axiologeme, translation substitutions, conversational units, translation adequacy, pejorative, connotation, evaluative functioning.*

The article examines the question of the evaluative functioning of French colloquial units in the character's speech and their rendering in the translation space. The study is focused on preserving the French fiction text colloquial component evaluative charge by the Ukrainian analogues in the target text. It has been established that the translation substitutions neutralizing the evaluative marking of the colloquial elements in the Ukrainian translation of A. Martin-Lugand's novel "Happy People Read Books and Drink Coffee" are not lexically dominant. A factor that contributes to this situation at the lexical level is the progressive colloquialization of Ukrainian translations of French prose with a significant saturation of low colloquial vocabulary. The contribution of a particular translator in expanding the range of translation methods to preserve the oral and colloquial nature of source texts filled non-standard lexical elements with evaluative charge is evaluated. The obvious pejorative nature of the original colloquialisms requires the translator an adequate equivalent to reproduce its bright evaluative shade of a feature of an object or phenomenon, especially if it complements the characters extremely emotional communication in a fiction text. The predominance of negative evaluation in the semantics of French colloquial axiologemes and their Ukrainian translation equivalents is proved, but there is also a positive connotative load of colloquial word forms both in the original and in the translation. A probable set of translation methods and techniques for preserving the evaluative component of the French colloquial units semantics in Ukrainian translation is determined. The prospects for the development of methods in translating the multi-register nature colloquial elements in the Franco-Ukrainian interlanguage space are outlined.

Вступ. Однією з основних проблем, з якою зустрічається перекладач у процесі перекладу художнього твору, постає відтворення експресивних та емоційних мовних засобів, що знаходяться за межами літературної мови. Творча інтенція письменника відображається в експресії як обов'язковій властивості мови твору сучасної художньої літератури. Знижені розмовні лексичні та граматичні елементи передають певну гаму емоційно-експресивного забарвлення подій і персонажних стосунків та ставлень, описаних у художньому тексті. У рамках цієї проблеми значний інтерес викликає питання оцінно-функційної природи одиниць розмовного мовлення у мовній тканині художньому твору і прийомів адекватного відтворення їхніх конотаційних особливостей у перекладі, малодослідженість чого й зумовлює актуальність обраної теми.

Функційне навантаження художнього тексту впливає з множинності функцій окремих його компонентів, серед яких мають місце й нелітературні розмовні одиниці (Білас, 2014: 192). з їхнім

оцінним зарядом. Оскільки наше дослідження стосується оцінного функціонування вихідних знижених розмовних одиниць та стратегій досягнення адекватності їх відтворення, фокусуємо свою увагу на висвітленні проблематики збереження оцінної функції названої вербальної частини тексту засобами української мови.

Окремих аспектів оцінно маркованої лексики торкаються дослідники на матеріалі різних мовних ареалів. Оцінність під різними кутами зору розглядається у працях українських та закордонних мовознавців: термінологічні та функційні проблеми оцінних лексем (Білас, 2010; 2014; Bilas, 2020; Буяр, 2009; Дейна, 2014; Morley & Partington, 2009; Федорова, 2013; Шатілова, 2016; Philip, 2010; Серік, 2006). Відтворення емоційної лексики та пейоративів у конкретних художніх творах аналізують А. Білас (2014), П. Журко (Jurko, 2015), М. Сайко (2015), З. Тимняк і О. Гаврилів (2017) та ін. Оцінність як перекладознавча категорія часто залишається поза увагою дослідників перекладів, а тому наша праця вирізняється

актуальністю у новітній перекладознавчій науці, особливо у площині розмовного мовлення.

Оцінка є інтенційною текстотвірною категорією тексту, дискурсивною домінантою, складником мови переконання. Прикладом оцінності є використання адресантом меліоративних чи пейоративних номінацій, іноді ярликів, які цілком сприймаються адресатом і не завжди потребують значних зусиль для декодування (Шатілова, 2016: 48). Очевидно, у такому становищі знаходиться реципієнт оригіналу, тоді як відтворення оцінних розмовних деномінацій потребує неабиякого перекладацького хисту і фонових знань з метою полегшення читачем перекладного тексту декодування оцінного функціонування вихідних розмовних лексем.

Оцінне значення часто розуміють як форму конотації, що стосується окремих лексичних одиниць. Однак останнім часом цей термін застосовується також до довгих ділянок тексту, що охоплюють кілька слів, а також фраз (Jurko, 2015: 193). Лексикологічна наука вивчає два основні аспекти значення слова: денотативний (фактуальний) та конотативний (емоційний, оцінний). У цій праці ми розглянемо оцінну конотацію у перекладацькому контексті, зокрема докладніше оцінну деномінацію літературним персонажем мовленевої ситуації та іншого персонажа.

Розширюючи аналогію з ДНК за Дж. Морлі та А. Партінгтоном (Morley & Partington, 2009), П. Журко доводить, що оцінний елемент став важливою частиною ДНК будь-якої мови на планеті, і не повинно дивувати те, що головно елементи з негативною семантичною просодією були виявлені та досліджені дотепер. Однак залишається з'ясувати, чи нададуть майбутні дослідження більш задовільне та глибоке обґрунтоване пояснення негативного домінування, яке спостерігалось у семантичній просодії до цього часу (Jurko, 2015: 197), і яким чином відтворювати розмовну пейоративність оригіналу в перекладному тексті.

Нам варто торкнутися й перекладознавчого аспекту категорії семантичної асоціації, яка, згідно з Дж. С. Філіп, «описує вторинні значення – асоціації, оцінку та конотації – які мають принципово психологічний характер ...» (Philip, 2010). Оскільки оцінка залежить від смаку мовця, то вона суб'єктивна (залежно від історичного періоду, особистості мовця, ситуативного та мовного контексту), і відповідно складна для вивчення (Серік, 2006: 144), особливо у перекладознавчій площині, де стикаються аксіологічні номени різних мов. У нашій розвідці зосереджуємося на аналізі відтворення оцінного функціонування французьких розмовних лексем у перекладному тексті.

Матеріали та методи. Для досягнення цієї мети ми застосовуємо такі методи дослідження

оцінно маркованого розмовного компонента роману А. Мартен-Люган «Щасливі люди читають книжки і п'ють каву» в оригіналі та українському перекладі: компонентний аналіз, за допомогою якого нам вдається виокремити серед оцінних лексем пейоративи, що залежить від особливостей структури лексичного значення французького розмовного слова, а саме переважання конотативного аспекту, точніше негативної емотивної семи, над сигніфікативним. Контекстуальний аналіз дозволив нам визначити конкретне значення оцінних лексем у тексті оригіналу та перекладу. Структурно-семантичний метод аналізу уможливив розмежувати оцінні лексеми на ті, що володіють лише оцінним значенням, та похідні, тобто деномінативні.

Оскільки концепт «оцінність» вербалізується мовними засобами, тобто відбувається номінація/деномінація оцінного значення, то видаються важливими для застосування порівняльний та перекладознавчий методи аналізу оцінно маркованих одиниць розмовного дискурсу у французько-українському мовному просторі.

Мабуть, варто звернутися й до психолінгвістичної методики дослідження художніх творів та їх перекладів, що допомогло б відповісти на важливе питання, який спосіб перекладу є оптимальним для досягнення високого ступеня адекватності в перекладі (Bilas, 2020: 74), зокрема оцінно зарядженого розмовного компонента французького художнього тексту.

Результати. Французьке розмовне мовлення може виражати оцінну конотацію за допомогою оцінно маркованих мовленнєвих одиниць, якими персонаж висловлює своє ставлення до іншого персонажа чи до певного предмета, або ж явища. До прикладу, негативно-індиферентна оцінка репліки Фелікса простежується у реакції героїні з використанням фрази *Je me fous* у значенні «начхати»: – *Où vas-tu comme ça ? Un mariage ou un enterrement ? – Quelle heure est-il ? – Ce n'est pas la réponse à ma question. Je me fous de l'heure qu'il est. Tu t'es déguisé pour draguer un golden boy ?* (Martin-Lugand, 2013: 4)

Оцінно заряджена мовленнєва одиниця *Je me fous*, що відображає емоційний стан байдужості персонажа у конкретній мовленнєвій ситуації, адекватно відтворюється українським перекладачем роману: – *Куди це ти так вирядився? На весілля чи на похорон? – Котра година – знаєш? – Це не відповідь на моє запитання. Мені начхати, котра година. Ти так вирядився, щоби звабити гарненького хлопчину!* (Мартен-Люган, 2017: 10)

Вживання розмовного лексику у оригіналі дозволяє повніше відобразити оцінне ставлення персонажа до неочікуваної ситуації. Феліксу забракло повітря від обурення, що Діана

збирається переїхати до Ірландії. Така звістка захопила його зненацька і мовленнєва реакція героя була спонтанно-обурливою з використання просторозмовних елементів живого мовлення пересічного франкофона: – *Remets-toi. – Tu te fous de moi ? Tu n'es pas sérieuse. Qui a pu te donner une idée pareille ? – Colin, figure-toi. – Ça y est, elle est dingue. Tu vas aussi m'annoncer qu'il est revenu d'entre les morts pour te dire où partir.* (Martin-Lugand, 2013: 11)

Л. Кононович вдало застосовує прийом ситуативної заміни (*Кепкусш з мене, еге?*) для відтворення вихідного *Tu te fous de moi* з додаванням розмовно маркованого вигуку *еге*. А ось для оригіналу *dingue* («дурний, божевільний») перекладач добирає евфемістично навантажений український відповідник зсунулася з глузду: – *Кепкусш з мене, еге? Це несерйозно. Хто підкинув тобі цю ідею? – Уяви собі, Колен. – Ні, вона таки зсунулася з глузду! Ще скажи, що він прийшов з того світу, щоб порадити тобі, куди їхати* (Мартен-Люган, 2017: 21)

Оцінний характер емоційного стану персонажа може виражатися фразеологічними засобами, як це простежуємо у фрагменті із застосуванням у мовленні Діани яскравого розмовного виразу *Foutez le camp* з семою «швидко піти геть», «звільнити від чиеїс присутності», «дати спокій комусь». Головна героїня щойно втратила коханого чоловіка і доньку, тому, мабуть, її емоційна реакція на слова батька містить розмовний фразеологізм з різким негативним забарвленням: – *Tu n'as pas à nous parler sur ce ton, nous sommes tes parents, m'avait répondu mon père. – Dehors ! avais-je hurlé en pointant la porte du doigt. Foutez le camp de chez moi.* (Martin-Lugand, 2013: 16)

В українському перекладі роману вихідний оцінно маркований просторозмовний вираз з яскравим образом зберігає і денотативне і конотативне навантаження, однак бачимо втрату оригінальної образності та просторозмовності: – *Ти не повинна так з нами розмовляти, – вставив слово тато. – Ми твої батьки. – Геть! – заволатала я, показуючи на двері. – Геть з мого дому.* (Мартен-Люган, 2017: 30)

Водночас перекладач застосовує прийом повтору для лексеми *Геть!* – *Геть* з метою відтворення розмовного наповнення мовлення персонажа. Мабуть для покращення експресії репліки варто було використати яскравий розмовний вираз *Геть до біса*, хоча в цьому випадку й матимемо зміну образу.

Мовлення головної героїні насичене різнорегістровими розмовними елементами як в діалогічній формі висловлювання так і в монологічній, адже оповідь у романі ведеться від першої особи, зобов'язуючи появу нелітературних мовних засобів всюди в досліджуваному тексті: *Voilà*

trois semaines que j'étais dog-sitter. Trois semaines. Edward se foutait de moi. Mais le chien était sympa ; mon meilleur ami du moment. Mon seul ami dans ce bled, en fait. Il me suivait partout, il dormait avec moi. Quand je me mettais à lui parler, je me faisais un peu peur. Genre vieille mémère à chien-chien. (Martin-Lugand, 2013: 37)

У перекладі простежуємо адекватне збереження колоквіального заряду оригіналу завдяки добору функційних відповідників в українських розмовних ресурсах: *Вже три тижні я няньчу пса. Три тижні. Едвард начхав на мене. Та пес – просто золото, найліпший мій друг на сьогодні. Єдиний друг у цій глушині. Ходить за мною, мов прив'язаний, спить у ліжку. Іноді я ловила себе на тому, що балакаю з ним. Лячно якось. Наче стара гаргара зі своїм цуциком.* (Мартен-Люган, 2017: 64)

Ставлення до конкретної ситуації змушує персонажа використовувати розмовну лексику у своєму спонтанному мовленні, одиниці якої інколи формуються від англіцизмів (наприклад, *overbooké*, *overbooker* від *overbook*). Таким є колоквіальне висловлення Фелікса, з яким, нарешті, вперше за більше ніж тиждень, змогла зв'язатися по телефону Діана: – *Diane, je suis overbooké ! – Bonjour quand même ! – Fais vite, je suis débordé par mes préparatifs de Noël.* (Martin-Lugand, 2013: 42) Перекладач використовує багатий лексико-фразеологічний ресурс української розмовної мови для збереження розмовного характеру цільового тексту: – Діано, мене **роздирають на клапті!** – І все-таки добридень! – Кажі хутко, я **готуюся** до Різдва. (Мартен-Люган, 2017: 70).

Якщо в попередньому випадку Л. Кононович вживає фразеологізм як перекладацьку заміну вихідній лексемі, що може траплятися і навпаки, то в наступному прикладі перекладач доводить можливість відтворення лексеми лексемою, а фразеологічного звороту «*foutre la paix*» відповідним аналогом «*дав спокій*» зі зміною чи без реєстрової належності цільового засобу. Наприклад, роздратування Едварда через Фелікса, який навчав його сестру Джудіт танцювати бачату, вилилося в оцінно заряджене просторозмовне наповнення його репліки до Діани: – *On ne peut même pas fumer en paix, dis-je. – Va dire à ton mariolle de foutre la paix à ta sœur.* (Martin-Lugand, 2013: 49) – *Що, вже й покурити спокійно не можна? – сказала я. – Слухай, скажи своїй корефанові, щоб дав спокій моїй сестрі.* (Мартен-Люган, 2017: 81) Водночас перекладач добирає вдалиий функційний відповідник «*корефан*» для відтворення вихідного просторозмовного *mariolle*.

Інший епізод з досліджуваного роману та його перекладу дозволяє визначити ймовірний набір перекладацьких прийомів для збереження оцінного компонента семантики французьких

розмовних одиниць, який виражений сталими виразами (*filai un coup de pied; Ça ne collera*), усіченою синтаксичною одиницею (*T'inquiète*), лексемами (*rembarrer; gueule*): *Je filai un coup de pied discret à mon séducteur de meilleur ami, et accessoirement narcissique. – T'inquiète, on a toute la soirée pour faire plus ample connaissance, mais il y a un truc que je dois te dire. – Je suis tout ouïe, lui répondit-elle en battant des cils. – Ça ne collera jamais entre nous. – Oh ! Je ne me suis jamais fait rembarrer si vite. Je pue de la gueule ? J'ai un truc entre les dents ? – Non, tu n'as juste rien entre les jambes.* (Martin-Lugand, 2013: 48) – Я непомітно стусонула носом друга-спокусника і zarazом самозакоханого нарциса: – У нас ще цілий вечір попереду, проте мушу сказати тобі одну річ. – Дуже уважно слухаю, – кліпаючи віями, відказала вона. – **Не поладнаємо ми з тобою.** – Ого! Знаєш, мені ще ніколи давали одкоша аж так швидко. У мене з **рота** смердить? Чи може застрягло щось поміж зубів? – Ні, в тебе немає дечого поміж ногами. (Мартен-Люган, 2017: 80) Таким чином, простежуємо такі перекладацькі прийоми: еквівалентна заміна (*filai un coup de pied – стусонула носом*), експлікативний переклад (*Ça ne collera – Не поладнаємо ми з тобою*), стандартизація (*gueule – рот*), вилучення (*T'inquiète*), полілексемний переклад вихідного слова (*rembarrer – давали одкоша*).

Наведемо інший приклад з роману А. Мартен-Люган, фрагмент якого значно насичений деномінативними емоційно-оцінними засобами французького просторозмовного дискурсу (*Putain, mec, m'a plaqué, dingue, coller, gueule, Tu te fous de moi, rouler une pelle*): – *Cela dit, la prochaine fois que tu t'exiles, va chez les Pygmées ! Putain, y a pas de doute, ce mec-là est irlandais. Il a appris à marcher sur un terrain de rugby. Quand il m'a plaqué au sol, j'ai cru que je participais aux Six Nations... – En gros, tu t'es éclaté à te battre avec ce dingue. – Je te jure, j'étais sur le terrain, avec la foule en délire. – Et le ballon ovale, c'était toi. C'est bien joli tout ça, mais as-tu réussi à lui en coller une ? – J'ai hésité, je ne voulais pas abîmer sa belle gueule. – Tu te fous de moi ! – Oui et non. Mais rassure-toi, j'ai défendu ton honneur. Je lui ai mis un bon crochet du gauche, il n'est pas prêt de rouler une pelle.* (Martin-Lugand, 2013: 51)

В українській версії роману перекладач добирає вдалі функційні заміни, іноді з евфемістичними відтінком: – Як закортить тобі ще десь у глушину забитися, то їдь до пігмеїв! **Нехай йому цур та пек, цей паруб'яга** таки ірландець. Мабіть, у регбі грав. Коли він **повалив** мене додолу, я вже подумав, що беру участь у Кубкові шести націй... – Одне слово, ти встряв у бійку з цією **тварюкою**. – І, запевняю тебе, я був на

полі, а глядачі аж не тямалися від захвату. – Ага, ти був на тому полі м'ячем. Хоч раз **угатив** йому?? – Та не хотілося нівечити таке **гарнюнє личко...** – **Брешиш!** – І так, і ні. Та заспокойся, я захистив твою честь. Добряче **зацідив** йому зліва – **не скоро оговтається.** (Мартен-Люган, 2017: 86) Але семантичний зсув (*Брешиш* замість *кепкуєш з мене*) зменшує адекватність сприйняття змістового наповнення оригіналу читачем, навіть із застосуванням прийому дистантної компенсації завдяки емоційно-оцінній лексемі «зацідив» замість нейтрального *вдарив лівим куком*.

В оригіналі оцінність виражається й розмовними висловленнями, компонентом яких є прикметник з оцінно-негативним забарвленням *sale* («огидний»; «мерзенний»; «клятий»), наприклад, стосовно пейоративної оцінки предмета чи явища (*sale bagnole, sale boîte, sale guerre, sale pluie, sale raffiot, sale temps*) та особи: *sale bourgeois, sale cochon, sale mec, sale ouvrier, sale type, sale vache, sale rosse, quelle sale bête*. (CNRTL) А. Мартен-Люган використовує, наприклад, *sale type* для оцінки Діаною спокусливих дій Едварда, який обманув її, не сказавши, що він одружений: *Je dus m'arrêter en chemin pour vomir. Chez moi, je me traînai sous la douche, je décaraï ma peau pour enlever toutes traces de ce sale type sur mon corps. J'avais été à deux doigts de coucher avec un homme marié.* (Martin-Lugand, 2013: 71) У перекладі оцінно заряджена лексема *мерзотник* адекватно відтворює змістове, функційне та конотативне навантаження вихідного розмовного елементу «*sale type*»: Дорогою довелося зупинитися: мене змучило. Вдома я стала під душ, намагаючись змити сліди дотиків цього **негідника**. Мало не переспала з одруженим чоловіком, нехай йому! (Мартен-Люган, 2017: 118)

Натомість варто зазначити, що письменниця використовує оцінне слово *sale* з негативною конотацією і для пейоративної характеристики явища (*sale habitude*): *Edward ferma sa portière et démarra en trombe... Et il prenait la sale habitude de me claquer toutes les portes au nez.* (Martin-Lugand, 2013: 37) Л. Кононович надає перекладному тексту певного пейоративного характеру засобами синтаксико-стилістичної (*sale habitude – що за звичка*) трансформації та конверсії експресивного прикметника *sale* в конструкцію займенник *що* + підсилювальна частка *за*: Едвард зачинив дверця та й гостро рвонув з місця. От **телепень!** **Що за звичка** бахкати дверми мені перед носом. (Мартен-Люган, 2017: 63)

Висновки. Робимо висновок, що перекладацькі заміни, які нейтралізують виразну роль оцінно маркованого розмовного компонента в українському перекладі роману А. Мартен-Люган «Щасливі люди читають книжки і п'ють

каву» не є лексично домінантними. Чинником, який сприяє такій ситуації на лексичному рівні, є поступова колоквіалізація українських перекладів французької прози зі значним насиченням зниженою розмовною лексикою.

На закінчення можемо стверджувати, що перекладач використовує широкий спектр прийомів для збереження усно-розмовного характеру вихідного тексту, наповненого оцінно зарядженими нестандартними лексичними елементами, у перекладному тексті. Доведено факт переважання негативних оцінок у семантиці французьких розмовних аксіологем та їх українських перекладацьких відповідників, що не виключає побутування позитивного конотативного навантаження окремих розмовних слів як в оригіналі, так і в перекладі. Проведений аналіз вихідного та цільового текстів з погляду відтворення розмовних аксіологем дав змогу визначити певний набір перекладацьких методів і прийомів відтворення оцінного компонента семантики французьких розмовних одиниць в українському перекладі, що сприятиме розробці методики перекладу розмовних елементів різнорегістрового характеру у франко-українському міжмовному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

- Білас А.А. Стратегії відтворення емоційно-експресивної функції знижених розмовних одиниць в українському перекладі роману Е.-Е. Шмітта «Оскар і рожева пані». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : Філологічна. 2014. Вип. 45. С. 191–195.
- Білас А.А. Словник французької арготичної і просторічної лексики. Івано-Франківськ : Видавець Третяк І.Я. 2010. 176 с.
- Буяр І.Є. Лінгвістична категорія оцінки: оцінювання досягнутого у вітчизняній лінгвістиці. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : Філологічна. 2009. Вип. 11. С. 145–149.
- Дейна Л.В. Огляд тенденцій дослідження лінгвістичної категорії оцінки. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер. : Філологія. Мовознавство. 2014. Т. 221, Вип. 209. С. 20–23.
- Мартен-Люган А. Щасливі люди читають книжки і п'ють каву (роман). (Переклад з фр. Леоніда Кононовича). Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. 160 с.
- Сайко М. Особливості відтворення пейоративної лексики у перекладі субтитрів до німецькомовних кінофільмів. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2015. Вип. 2. С. 133–144.
- Тимняк З.С., Гаврилів О.І. Особливості перекладу особових пейоративів (на прикладі німецької та української мов). *Іноземна філологія*. 2017. Вип. 130. С. 98–108.
- Федорова Л. Категорія оцінки: до проблеми становлення та вираження в слові: на матеріалі метафор газетно-журнальної періодики. *Українська мова*. 2013. № 1. С. 115–121.
- Шатілова О.С. Оцінність як інтенційна категорія публіцистичного тексту. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2016. Вип. 20(1). С. 48–50.
- Bilas A. Psycholinguistic Aspect of Phonetic and Orthographic Means of French Colloquial Speech in Ukrainian Translation. *Psycholinguistics*, 2020, 27(2), P. 71–89.
- Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales. URL: <https://www.cnrtl.fr/definition/>.
- Çepik Ş. Positive, Neutral, Negative Evaluation in Connotation. *IBSU Scientific Journal*, [S.l.], v. 1, n. 1, 2006. P. 144–147.
- Jurko P. Evaluative Meaning in Translation. *ELOPE: English Language Overseas Perspectives and Enquiries*, 2015, 12(2), P. 193–209. URL: <https://doi.org/10.4312/elope.12.2.193-209>.
- Martin-Lugand A. Les gens heureux lisent et boivent du café. Paris : Édition Michel Lafon. 2013. URL: https://royallib.com/book/MartinLugand_Agns/les_gens_heureux_lisent_et_boivent_du_caf.html.
- Morley J., Partington A. A Few Frequently Asked Questions about Semantic – or Evaluative – Prosody. *International Journal of Corpus Linguistics*, 2009, 14, P. 139–58. URL: <https://doi.org/10.1075/ijcl.14.2.01mor>.
- Philip G. Why prosodies aren't always present: Insights into the idiom principle. *M. Mahlberg, V. González-Díaz; C. Smith (eds) Proceedings of the Corpus Linguistics Conference CL2009*, Liverpool: University of Liverpool, 2010. URL: https://u-pad.unimc.it/retrieve/handle/11393/62197/1691/2010_Why_prosodies_arent_present.pdf.